

Manuel María Ponce Cuéllar

PONCE

Daar zijn ze in een café in Havana: deze drie Mexicanen die nauwelijks te onderscheiden zijn, in een sepia foto met tijdsversleten randen die ik in mijn handen ontdek. Degene die het gesprek stimuleert, die het meest lijkt te dromen, is **Manuel Maria Ponce**. Met zijn ferme neus, grote zwarte ogen en groffe, royale haardos met een scheiding in het midden. De andere twee zijn de dichter Luis Gonzaga Urbina en violist Pedro Valdéz Fraga. Het is 1915 en Mexico kookt in hun aderen; het straat-Mexico, het echte Mexico. Ponce heeft zijn doel in het leven al gevonden: een muziek creëren die Mexicaans klinkt.

Zij die sporen nalaten worden gekenmerkt door overtreding, maar het compleet breken met bestaande regels is niet nodig om een nieuwe stap te markeren. Het is mogelijk om te vernieuwen vanuit traditie. Deuren openen naar nieuwe landschappen vereist misschien gewoon een frisse blik.

Tijdens de eerste helft van de twintigste eeuw, toen de atonaliteit van Schönberg en Stravinsky's neoclassicisme reeds bestonden, componeerde Ponce in een muzikale taal geworteld in de romantiek, maar toegepast op het Mexicaanse geluidsmateriaal. Later zou zijn geluid steeds meer impressionistisch worden. Gefascineerd door de natuurlijke muziek van zijn mensen en vooral door hun liedjes kwam hij tot het opstarten van een belangrijke beweging van nationalistische creatie die bijdroeg aan het definiëren van de Mexicaanse culturele identiteit. Tegelijkertijd revitaliseerde hij het academische gitaar repertoire, als één van de eerste componisten van de eeuw die op grote schaal voor dat instrument creëerden. Zijn vriendschap met de grote Spaanse gitarist Andrés Segovia produceerde een professionele samenwerking die de gitaar in een leidende rol op het wereldtoneel zou plaatsen.

Ponce's belangstelling voor de oprichting van een Mexicaanse muziek leidde indertijd naar het hebben van tegenstanders. In het begin van de eeuw hield de sociale elite van Mexico - zoals in bijna elk Latijns-Amerikaans land - er een Europese mentaliteit op na voor wat betreft culturele onderwerpen, gehoorzaam gekoloniseerd tot de Europese kunsten, waardoor ze de inheemse culturele uitingen verachtten. Folklore, muziek, populaire manifestaties, enz. misten waarde, in de

ogen van de "ontwikkelden". Europese gewoonten, muziek en sociale opvattingen zou, in hun ogen, de norm moeten zijn. Toen Ponce de natuurlijke Mexicaanse muziek begon te onderzoeken, conferenties begon te geven, aan behoud te doen en hierdoor geïnspireerd begon te componeren, werd hij denigrerend "de componist van de muziek die naar *huarache* ruikt" genoemd, naar de nederige sandaal van de Indianen.

Tegen die tijd - hoogleraar piano aan het Nationaal Conservatorium, waarvan hij in latere jaren directeur werd – had hij het lef om een muzikale voordracht te geven van zijn werken, waaronder een première van zijn *romantische concert voor piano en orkest*, werken waarin hij voor het eerst folkloristisch materiaal had opgenomen. Velen - met inbegrip van zijn pupil, de eminente componist Carlos Chávez - beschouwen dat recital in 1912 als het begin van het Mexicaanse muzikale nationalisme. Het moment dat inheems geluidsmateriaal voor het eerst werd gebruikt als ruwe grondstof voor complexe muzikale vormen.

Tegelijkertijd staat Ponce op het schrijven van kleine werken voor piano, waar zijn muzikale kunst zich manifesteert op de meest natuurlijke en begenadigde wijze. In 1914 publiceerde hij zijn *Mexicaanse liederen*, heerlijke arrangementen van traditionele liederen. Korte composities versierd met ingenieuze harmonieën die van deze eenvoudige melodieën concertwerken maken. Hij zei later: "*Ik beschouw het als een plicht van elke Mexicaanse componist om de muziek van zijn vaderland te veredelen, door haar artistieke vorm te geven, haar opnieuw te kleden in het gewaad van de polyfonie en liefdevol de populaire muziek te behouden die een uitdrukking is van de nationale ziel.*"

Hij componeerde een ontelbaar aantal liederen voor stem en piano zó authentiek Mexicaans dat voor lange tijd ze als anonieme traditionele liederen werden beschouwd. Tegenwoordig wordt hij beschouwd als de schepper van het moderne Mexicaanse lied. Tot het eind van zijn leven verdedigde hij de populaire muziekvormen op conferenties, in artikelen en vanuit de lokalen van het Conservatorium, waar hij piano, muziekgeschiedenis, esthetiek en volksmuziek onderwees tussen 1933 en 1946. Hij uitte het in zijn grote oeuvre voor piano en hij inspireerde een hele nieuwe generatie van componisten die dat initiële nationalisme tot magnifieke niveaus zouden verheffen, alhoewel op hele diverse manieren geconcipieerd.

De rusteloze jonge man op de foto in dat koffiehuisje in Havana zou na verloop van tijd uitgroeien tot een icoon van de Mexicaanse klassieke muziek, een icoon van de Latijns-Amerikaanse academische muziek, en zou muzikale monumenten nalaten zoals *Concierto del Sur* voor gitaar en orkest, *Chapultepec* en *Ferial* voor symfonisch orkest en kleine meesterstukjes voor piano als *Intermezzo* en het wereldberoemde lied *Estrellita*.